

Autor: Alex Kurtagić

Na den před 28 lety zemřela španělská prosovětská komunistka, vůdkyně republikánů a feministka **Dolores Ibárruri**, která se ve své zemi snažila nastolit komunismus a následně v Moskvě pracovala pro Stalinův režim. Když se po Francově smrti vrátila do rodné země, zahrnuli ji demokratičtí politici poctami. Do dějin vstoupila heslem „*No pasarán!*“ z bitvy o Madrid ve španělské občanské válce.

Isadora Dolores Ibárruri Gómezová se narodila v baskické Gallartě jako dcera havíře a také **karlisty** (musel si s ní tedy leccos vytrpět) - tedy stoupence tradicionalistického, legitimistického, monarchistického a kontrarevolučního hnutí, které vzniklo v reakci proti osvícenství a francouzské revoluci, a čerpalo mj. z myšlenek Josepha de Maistreho a dalších francouzských reakcionářů. Její matka byla Kastilanka, již malá Dolores znepokojovala natolik, že ji v deseti letech konečně vzala do kostela San Felicísimo, aby tam kněz provedl vymítání ďábla.

Dolores byla umanuté a hádavé dítě, snad do jisté míry skutečně s démonickou energií, ale také pozoruhodně nadané. Naneštěstí se narodila v čase a místě, kde se nabízelo jen málo možností, jak toto nadání konstruktivně usměrnit: ženy její doby a postavení byly hospodyněmi, služkami - případně obojím - a vedly odříkavé životy plné sebeobětování. Školy byly drsné a náboženské, kurikulum sestávalo hlavně z katolických dogmat a jen mála něčeho jiného. Učitelka mladé Ibárruri její talent rozpoznala a vybízela ji k tomu, aby sama studovala na učitelku, ta však kvůli chudobě své rodiny musela své vzdělání ukončit a její možnosti se tak smršly na obvyklé ženské role: stát se služebnou, servírkou, případně pak hospodyní, pokud by si našla manžela.

To se jí povedlo, velice záhy. Ze všech mužů v okolí ji však musel padnout do oka zrovna Julián Ruiz Gabiña (1890-1977), komunistický horník a recidivista, který od dovršení dvaceti let věku strávil víc času za mřížemi než na svobodě. 1] Právě tento lotr naplnil ještě ani ne dvacetiletému děvčeti hlavu marxistickým jedem, u toho ovšem nezůstalo. Dolores

otěhotněla a porodila mu nemanželské dítě. Ruiz si ji poté sice vzal, ale dostal ji při tom do dalších potíží: roku 1917 se mladý pár, který tehdy žil s malým batoletem ve městě Somorrostro, zúčastnil generální stávkou, což dostalo Ruize zpět tam, kam patřil – do vězení. Ibárruri se tedy musela o sebe i dítě postarat sama, k čemuž jí dodávala sílu četba Marxe a podobné literatury v místní socialistické dělnické knihovně.

Dolores se však ze svého neštěstí nepoučila, právě naopak: svou aktivitu vystupňovala a roku 1918 vydala svůj první článek komunistické propagandy, výpad proti náboženskému pokrytectví v *El Minero Vizcaíno*. Jelikož měl vyjít během svatého týdne, podepsala svůj pamflet jako *La Pasionaria* (mučenka).

Mělo být ale ještě hůř. V roce 1920 se otevřeně přihlásila ke komunismu a vstoupila do tehdy nově vytvořené Španělské komunistické strany, PCE (Partido Comunista Español). Jmenovali ji členkou provinčního výboru komunistické strany Baskicka. PCE vznikla z mládežnického křídla španělské socialistické dělnické strany (PSOE), která naneštěstí existuje dodnes, a kterou založil v madridském baru syn žebračky **Pablo Iglesias**. Komunisté z PCE se následně spojili s Komunistickou dělnickou stranou Španělska (PCOE) pod názvem Komunistická strana Španělska (i v tomto případě PCE). Tato chátka se přihlásila ke **Třetí internacionále** a její levé křídlo se pochopitelně hojně uchylovalo k politickému násilí, naštěstí nejčastěji proti jiným levičákům.

Komunistické strany se v té době šířily po celém světě jako agresivní vyrážka, takže nebylo nijak zvláštní, že k tomu došlo i ve Španělsku. Naopak – málokdo tím mohl být překvapen, protože neschopnost demokratických politiků v této zemi bezmála budila úctu. Vedení (nebo jeho nedostatek) těchto neschopných, netalentovaných, slabých a zkorumpovaných politiků přivedlo zemi k hospodářské i politické zaostalosti. Železnice byly zastaralé, potkat automobil se rovnalo malému zázraku a v odlehlejších částech venkova o elektřině ještě snad ani neslyšeli. Mluvíme tu o 20. letech minulého století – v mnohých evropských zemích proběhla elektrifikace měst už v 80. letech 19. století. Bylo tedy jen otázkou času, než někomu dojde trpělivost s nekonečným parlamentním šaškováním a rozhodne se s tím něco podniknout. Tím „někým“ byla v tomto případě armáda pod velením generála Miguela Primo de Rivery v Barceloně, který roku 1923 sesadil demokratický establishment a jmenoval sám sebe diktátorem. Panovník byl politiky znechucen skoro stejně jako generál, a tak tohoto upřímného nacionalistu jmenoval premiérem.

Jakkoliv pokládal Primo de Rivera čistku za nezbytnou, zamýšlel setrvat v pozici diktátora pouze dočasně a jen do té doby, než dojde k nastolení pořádku a nastartování tolik potřebných reforem. V lecčems uspěl: když odstupoval, mělo Španělsko nejlepší silniční síť v Evropě, vyrostly tu přehrady i vodní elektrárny, proběhla elektrifikace odlehlých venkovských oblastí i modernizace a navýšení kapacity železnice. Břemeno se však ukázalo být podstatně těžší, než původně zamýšlel, a z 90 dnů se tak stalo sedm let, po jejichž dovršení zabředl celý svět do nebývalé hospodářské krize. Primo de Riverovi se nepodařilo dodat svému režimu legitimacy a postupem času tak jeho postavení sláblo, až konečně přišel o podporu panovníka i armády a předložil svou rezignaci. Španělsko se rychle propadlo do nové spirály politického chaosu – sterilní éry Druhé republiky. Málokoho překvapilo, když jeho

syn José Antonio o několik let později založil falangistické hnutí.

Ibárruri se během 20. let plně věnovala militantnímu aktivismu na místní úrovni. Čtyři z jejích šesti dětí zemřely ještě malé, manželství se jí rozpadlo a našla si tak milence-zajíčka: o 17 let mladšího železničního dělníka a militantního komunistu Fernanda Antóna. Na konci dekády se konečně dočkala jakési moci, když byla jmenována do ústředního výboru PCE. Okamžitě ji začala využívat ve prospěch svého milence.

Po nastolení Druhé republiky v roce 1931 se Ibárruri přestěhovala do Madridu, kde se stala redaktorkou *Mundo Obrero*, propagandistického stranického plátku PCE. Po několika měsících byla samozřejmě zatčena a uvězněna spolu s obyčejnými zločinci (byli ale komunisté něco jiného?), zamýšlená lekce se však zjevně minula účinkem. Při prvním pobytu za mřížemi tato arogantní žena zorganizovala stávkou s cílem dosáhnout osvobození svých kamarádíčků, zanedlouho poté se jí povedlo spoluvězněné přimět ke zpěvu *Internacionály* v návštěvní místnosti a dokonce i bojkotu běžné práce na vězeňském dvoře. (Jednalo se samozřejmě o odsouzené trestankyně, které byly ve vězení za trest.) Ani to jí ale nestačilo, a tak sepsala další dva články pro komunistické plátky.

Vláda měla tehdy nejspíš zahodit klíče od její cely, namísto toho ji však pustila na svobodu, kde tak mohla dále škodit.

Roku 1933 za pomoci rodné strany založila silně politicky motivovanou feministickou skupinu *Mujeres Antifascistas* (Ženy – antifašistky) a téhož roku se také vydala na pouť do Sovětského svazu. Leckdo by snad očekával, že zažít na vlastní kůži dělnický ráj – a to za vlády Josifa Stalina – by mělo u každého inteligentního člověka vyvolat přinejmenším pochybnosti. Ještě i postalinském období otevřela tato zkušenost některým zapáleným komunistům oči, jak tomu bylo třeba u Leszeka Kołakowského. Ne však Dolores Ibárruri, která byla stalinismem nadšená. O své moskevské návštěvě později ve své autobiografii napsala:

Pro mě, která jej viděla očima duše, to bylo nejúžasnější město na zemi. Odtud řídili výstavbu socialismu. Tady se zhmotňovaly pozemské sny generací otroků, ponížených, nevolníků a proletářů. Odtud může člověk sledovat pochod lidstva směrem ke komunismu. 2]

V té době už za sebou Rusko mělo Rudý teror, Čeku a na Ukrajině právě končil Holodomor, který po sobě zanechal možná až půl osmého milionů mrtvých. Tolik tedy k pochodu lidstva ke světlým zítřkům. Přesto se jí tam líbilo natolik, že v SSSR zůstala až do dalšího roku.

Následně Ibárruri odjela do Paříže na ženský protiválečný antifašistický sněm. Koncem roku 1934 napodobila řadu levičáků před i po ní: upřednostnila politiku před zájmy svých vlastních dětí. Po nových volbách, v nichž zvítězila *Confederación Española de la Derecha Autónoma* (CEDA), koalice konzervativních a pravicových stran, a následném jmenování tří ministrů CEDA, vyvolal dav komunistů násilnosti ve městě Oviedo na severu země: zabíjeli tam úředníky, kněží, podpálili divadla i vysokou školu. Generál Franco jejich povstání zcela právem tvrdě potlačil. Násilníci byli obratem potrestáni a jejich rodiny ponechány, aby se o sebe postaraly samy. Po několika měsících tak jejich ženy a děti živořily – jaké překvapení – a

Ibárruri se vydala na sever na riskantní záchrannou misi s nadějí přivést stovky dětí jejích soudruhů do Madridu. Přestože se jí to povedlo, skončila znovu za mřížemi. Její malý synek a dcerka, kteří si už museli mnohé vytrpět, potřebovali svědomitější matku, a tak Dolores roku 1935 napadla spásná myšlenka poslat je do Sovětského svazu, do země Stalina, NKVD a gulagů!

Nyní skutečně volná a svobodná se Ibárruri v létě 1935 vrátila do Ruska právě včas, aby stihla 7. světový sjezd Komunistické internacionály v Moskvě, na kterém delegáti dospěli k rozhodnutí z praktických důvodů trochu upozadit marxistická dogmata: s fašismem bylo podle nich třeba bojovat za každou cenu. Ibárruri bezvýhradně souhlasila a domů se vrátila plná naděje – vždyť právě takovou politiku PCE dlouhodobě prosazovala. Nečekala však, že to zanedlouho povede k uzavření dohody o nevměšování (podepsané Francií, Británií, Ruskem i mnoha dalšími), následkem čehož byli republikáni za španělské občanské války ponecháni na holičkách – Stalin totiž dával přednost zajištění kolektivní bezpečnosti proti německému národnímu socialismu; dohoda měla předejít vzniku války v zastoupení, jež snadno mohla přerůst v celoevropský konflikt.

V Moskvě Ibárruri zvolili do Výkonného výboru Komunistické internacionály (ECCI), čímž se stala druhou nejvýše postavenou komunistkou ve Španělsku, hned za generálním tajemníkem PCE.

Ibárruri byla roku 1936 znovu zatčena, ale pošetile ji pustili na svobodu právě včas, aby se v Asturii mohla zúčastnit předvolební kampaně. Jedině díky tomu, že voliči směli na kandidátce označit až 13 kandidátů – idea zjevně byla: „jeden člověk, až třináct hlasů“ – se komunistům podařilo získat mandáty ve španělském parlamentu Cortés. Díky demokracii se tak Ibárruri stala nejen přední komunistkou v zemi, ale také zvolenou zástupkyní lidu – jako by Španělsko už tak nemělo svých problémů až nad hlavu.

Jejím prvním činem ve funkci bylo propuštění svých kriminálních soudruhů z oviedského žaláře. Jak to sama vyjádřila:

Jakmile jsme se dozvěděli o volebním vítězství Lidové fronty, zašla jsem – už jako zvolená poslankyně – hned následujícího rána za ředitelem oviedského vězení, který v panickém strachu uprchl, především pod tíhou provinilého svědomí: k asturijským vězňům zadrženým po revoluci v říjnu 1934 se totiž choval skutečně zločinně. Našla jsem tam tedy jen správce, jemuž jsem řekla: „Vydejte mi klíče, protože vězni musí být propuštěni ještě dnes“. Opáčil, že žádné takové rozkazy nedostal, načež jsem reagovala: „Jako poslankyně Parlamentu republiky vás žádám, abyste mi okamžitě vydal klíče a osvobodil vězně.“ Dal mi je, a když jsem pak otvírala kobky a volala „Soudruzí, všichni jste volní!“, byl to bez stínu pochybností ten nejpamátelnější den mého aktivistického života, bylo to něco úžasného. Nečekala jsem na první schůzi parlamentu nebo vydání osvobozujícího dekretu – říkala jsem si: „Slíbili jsme svobodu zajatcům revoluce roku 1934 – a vyhráli jsme, uvěznění tak musejí vyjít na svobodu ještě dnes“. 3]

Skvělá práce, Dolores, skutečně prvotřídní.

A co že tuto harpyji pohánělo? Básník Federico García Lorca jí podle všeho viděl až do žaludku, když nad šálkem kávy v jedné madridské kavárně jednou prohlásil: „Dolores, ty jsi žena zármutku, utrpení... napíšu ti báseň“. 4] Nikdy ji nenapsal.

Když vypukla občanská válka – nevyhnutelný výsledek nekonečného politického chaosu – pustila se Ibárruri do přednesu plamenných rozhlasových poselství. Svými příznivci byla velebena jako výborná řečnice, ale přestože nepochybně uměla rychle reagovat a její deklamovaný přednes snad dokázal zburcovat její soudruhy, dalo by se její řečnické umění z větší části shrnout jako „komunisti huj, fašisti fuj“. Heroická rétorika okořeněná spikleneckými teoriemi a nekonečným očerňováním nepřátel a především zrádců. Nic extra inspirativního – možná tak pro komunisty. A takovému Jonathanovi Bowdenovi se mohla stěžít rovnat jak řečnickým nadáním, tak intelektuální úrovní.

Díky Stalinovu prohnatému tajnému manévrování upadli trockisté i s anarchisty v nemilost a poslušná Ibárruri se obrátila proti nim, jak se od ní očekávalo. Netušila, že Stalin jednoduše nechtěl dopřát svému politickému nepříteli Trockému možné útočiště ve Španělsku, a ten tak musel zůstat na útěku a neustále se ohlížet přes rameno po možných pronásledovatelích. Ibárruri však uvěřila Stalinovým slovům, podle nichž byli Trockij i anarchisté „vnitřním fašistickým nepřítelem“ a součástí Hitlerova a Francova plánu na zničení republikánů.

Levice skutečně byla rozštěpená, protože pro trockisty byla PCE příliš autoritářská – což skutečně byla, vždyť dostávali příkazy od Stalina a NKVD.

Trockisté a anarchisté tedy byli vyhlazeni a Ibárruri volala po těch nejtvrdějších a nejagresivnějších opatřeních. Soudila totiž, že

pokud se říká, že za běžných podmínek je lepší nechat jít sto vinných, než potrestat jediného nevinného, ocitne-li se život lidu v ohrožení, je lepší odsoudit sto nevinných, než ponechat na svobodě jediného provinilce.

Jinak řečeno: ať vás ani nenapadne postavit se mi do cesty!

Do roku 1938 však už Stalin nad španělskými republikány zlomil hůl a uzavřel spojenectví s Francií a Británií. V květnu následujícího roku tak nacionalisté potírali poslední hnízda odporu republikánů a Francova pozice byla neotřesitelná. Ibárruri viděla, jak se věci mají, a zjevně jí došlo, že generál nebude benevolentním diktátorem jako Primo de Rivera, a tak už o dva měsíce dříve ze Španělska uprchla. V tomto případě se skutečně nemýlila: Franco pracoval s chladnokrevnou metodičností a komunismus nemilosrdně vykořeňoval. Projevil takové politické nadání, že zanedlouho závisela celá mocenská struktura výhradně na jeho osobě – a tak to mělo i zůstat celých následujících 40 let.

Ibárruri odešla nejprve do Alžírsko, tehdy francouzského území, a odtud do Francie, kde se shledala se svými dětmi. Odtud po skončení občanské války v roce 1939 spolu s dalšími

španělskými komunisty emigrovala do Sovětského svazu.

Svého milence Antona s sebou nevzala, a ten nakonec skončil v německém zajateckém táboře. Ibárruri si u Stalina vyprosila vyjednání jeho propuštění. Antón se tak nakonec dostal do Moskvy, ale Ibárruri už ho konečně omrzela, a tak vztah ukončil. Svou obstarožní přítelkyni, které tehdy už táhlo na pátý křížek, nahradil mladší ženou, s níž měl dcerku postiženou Downovým syndromem. Pokud ale soudil, že o Ibárruri už neuslyší, šeredně se pletl, protože skutečně ani peklo nezná takové zuřivosti jako zavržená žena – a Dolores se rozhodně nemínila nechat zavrhnout jen tak bez odporu. Po rozdrčení komunistických guerill i neúspěchu Operación Reconquista de España (již Franco porazil roku 1944) se Antón ocitl v hledáčku *La Pasionarie*, která na něj shodila vinu za vojenský debakl, označila ho za zrádce komunismu a pustila se do radikálních čistek řad PCE ve francouzském exilu. Hrstka Antónových spojenců ho – ze strachu, aby jejich hlavy nebyly na popravním špaluku hned další na řadě – rychle opustila a on tak musel se svou novou láskou i postiženou dcerkou uprchnout do Varšavy a vzít za vděk špatně placeným místem v továrně, jejíž pracovní podmínky připomínaly Dickensovy romány. Po mnoha nuzných letech se od PCE konečně dočkal oficiální rehabilitace. Při této příležitosti se setkal i s Ibárruri, bylo to však shledání ledové a svázané protokolem – zhrzená žena mu nikdy neodpustila.

Francisco Franco

Franco nad jejím odchodem rozhodně netruchlil, ale Stalin ji nadšeně přivítal. Ibárruri se usadila nedaleko Kremlu, kde pracovala v sekretariátu ECCI na ředitelství Kominterny. V popisu práce měla tak mj. neustálé sledování a debaty o šíření komunismu za hranice SSSR s ústředním výborem PCE. PCE a KSSS (Komunistická strana Sovětského svazu) se až do roku 1968 ve všem dokonale shodovaly. Ibárruri nadšeně schvalovala Stalinovu politiku: hladomory, Velký teror i gulagy. Roku 1940 napsala:

Hovořit o triumfu socialismu v jedné šestině světa, psát o plodném rozvoji zemědělství v Sovětském svazu, o jakém se jiným zemím ani nezdá, obdivovat úžasný růst socialistického průmyslu a prudký vzestup životní úrovně dělníků, žasnout nad nedostižnými počiny mocného sovětského letectva, posilováním rudé flotily, popisovat velkolepá vítězství Rudé armády – osvoboditelky národů, studovat vynikající fungování ohromného socialistického státu s jeho nesčetnými národnostmi, spojenými nerozlučitelným poutem věčného přátelství, pozorovat

pokrok ve vědě, umění i kultuře všech sovětských národů, radostný život jejich dětí, žen, dělníků, rolníků i intelektuálů, bezpečí, jemuž se těší i jejich víru v budoucnost, poznávat každodenní život v socialismu a hrdinské činy sovětského lidu – to vše znamená vidět Stalina, citovat Stalina a setkávat se se Stalinem.

Další názorný příklad oddělení vnímání a reality v komunistově hlavě – pokud snad bylo ještě třeba dalšího důkazu. Můžeme se jen dohadovat, co by tomu asi řekl takový Alexandr Solženicyn...

O rok později ji požádali, aby řídila rádiovou stanicí určenou k šíření komunistické propagandy ve Španělsku. Tehdy se také mnozí její spoluuprchlíci, kterým se krveprolévání ještě zjevně nepředjedlo, nabídli jako dobrovolníci do války. Ibárruri byla představou jejich smrti ve službách Kremlu upřímně potěšena. Jak se však Němci blížili, muselo se ústředí EECI sbalit a přesunout do Baškortostánu mezi Volhou a jižním Uralem.

Generální tajemník PCE o několik měsíců později spáchal sebevraždu – dost možná jediný prospěšný čin svého života – a Ibárruri převzala jeho post.

V období mezi rokem 1939 a svým odchodem z aktivního politického života v roce 1960 Ibárruri konečně vykonala i něco pozitivního, když se s vervou věnovala vnitrostranickým čistkám. Kromě zatýkání a udávání soudruhů prchajících zpět do Španělska fašistickým úřadům se vcelku rutinně užívaným nástrojem managementu staly i politické vraždy. PCE se tak pod jejím vedením neváhala uchýlit se i k těm nejnižším prostředkům – jednoznačným pozitivem však bylo méně komunistů a slabší partaj.

Po odchodu na odpočinek se pustila do sepisování svých pamětí, jejichž první dva díly vyšly roku 1962 pod poněkud sadistickým názvem *El Único Camino (Jediná cesta)*. Moskevská státní univerzita jí udělila čestný doktorát za zásluhy o rozvoj marxistické teorie. Jednalo se pochopitelně o politickou úlitbu, Ibárruri totiž stěží dokončila střední školu, rozhodně nebyla Leninem v sukni a žádné zásadnější teoretické texty nese-psala.

Nic zásadnějšího už pak vlastně nepodnikla a čas si krátila na komunistických konferencích a návštěvami evropských komunistických vůdců včetně Josipa Broze Tita (jehož dříve pomlouvala) a Nicolaeho Ceausesca. Stihla však také být jmenována předsedkyní edičního výboru, pod jehož dohledem vznikl čtyřdílný propagandistický počin *Guerra y Revolución en España, 1936 – 1939*, vydávající se dějiny španělské občanské války. Toto plýtvání papírem vyšlo mezi lety 1966 a 1971.

Franco zemřel roku 1975. Španělsku, sužovanému následky občanské války a ideologicky motivovanými západními sankcemi a bojkotem, se až v průběhu 50. let podařilo vrátit na svou předválečnou hospodářskou úroveň. Francův režim v té době vybudoval moderní dálniční síť, zmodernizoval a rozšířil barcelonský přístav a zřídil velkou automobilku SEAT, která slavila ohromné úspěchy. (Když jsem v 70. letech zemi navštívil, jezdily tam všude Seaty 600 – tedy poněkud větší verze Fiatu 500 – a ze Španělska se časem stal jeden

z největších evropských automobilových trhů). Koncem 50. let nahradil Franco starou falangistickou gardu technokraty, což vedlo k rychlému rozvoji infrastruktury, vzniku zdravé střední třídy a otevření se Španělska světu coby atraktivní turistická destinace. Hospodářský výkon se do poloviny 70. zvýšil šestkrát, objem vyprodukované elektřiny vzrostl třicetkrát a začala i výstavba sítě jaderných elektráren. Toto vešlo ve známost coby „španělský zázrak“.

A právě do tohoto stabilního a prosperujícího Španělska, nyní také s obnovenou demokracií, se Ibárruri v roce 1977 vrátila, aniž by se na tomto vývoji jakkoliv podílela – snad jen tím, že v zemi nebyla, ale v tom jí Franco nedal příliš na výběr. Tehdejší liberální premiér Adolfo Suárez o několik měsíců dříve znovu nechal povolit PCE, a tak když Ibárruri přistála na letišti Barajas, mohla ji tam otevřeně přivítat hrstka jejích příznivců – mezi kterými však chyběl její odloučený manžel. Kdyby přiletěla o dva dny dříve, policisté by jí odmítli vpustit do země: dokonce ani liberální vláda jí zprvu nechtěla udělit vízum a první žádost tak byla zamítnuta. Nakonec se však nechali obměkčit – přece jen už jí v té době bylo 82 let.

Navzdory svému stáří se za svůj až příliš dlouhý život tato žena nepoučila – přestože měla před očima příklady nejen Sovětského svazu, ale také Číny, Kambodže, Vietnamu, Severní Koreje či Kuby – a po návratu domů se tak znovu pustila do aktivní politické činnosti. Účastnila se menších shromáždění, kde nenapravitelní geriatrictí komunisté vesele plesali společně s těmi mladými naivními – o skutečném komunismu ale ani jedni nevěděli zhora nic. Podobně nedovtipných prostáčků se však našlo dost na to, aby se Ibárruri vrátila i do parlamentu, ale jen tak tak, protože PCE tehdy ve volbách získala v dolní komoře působivá čtyři křesla. Demokratictí politici ale zjevně neměli o moc víc rozumu než hrstka jejích stoupenců, a tak celému světu přichystali ostudné představení, když jí při vstupu do pléna celou minutu ve stoje tleskali. To byl ovšem jen první z celé řady projevů politické imbecility, a Španělé tak následně museli přetrpět i shora akademiky a politiky vnucenou proměnu starých komunistů v hrdiny. Všeobecná nevědomost a demoralizace je natolik silná, že k tomu došlo takřka bez kontroverze a jen s těmi nejchabějšími protesty. Dnes tak strana Izquierda Unida, již se PCE stala součástí, rozdává zcela beztestně ocenění pojmenovaná po Ibárruri a z deseti ulic a dalších městských prvků, které jsou po ní v Evropě pojmenovány, se jich polovina nachází ve Španělsku.

V té době už se zdraví Ibárruri značně zhoršilo, což jí však nezabránilo odcestovat do Moskvy na oslavy 60. výročí říjnové revoluce, na něž dohlížel Leonid Brežněv – který se zasloužil o rozšíření sovětské branné moci a současnou úmornou stagnaci sovětského hospodářství, za což si „vysloužil“ stovku vyznamenání a řádů. Zbytek jejích dní vyplňovala feministická a politická shromáždění a sjezdy PCE a PCSU. Letní dovolené trávil v Sovětském svazu, čímž fakticky penězi španělských daňových poplatníků financovala sovětský útlak.

V roce 1987 pak Ibárruri žebrale u vlády o peníze – jelikož nikdy nepřispívala do španělského systému sociálního zabezpečení, neměli tak tato babizna ani nárok na penzi. To však nebylo pro PSOE, již se o pět let dříve podařilo dostat k moci, žádnou překážkou: socialistická vláda Felipe Gonzáleze – kterou později potopily nespočetné korupční skandály – ji vyměřila štedrou měsíční rentu. Vydržela ještě dva roky, než ji zápal plic konečně odstranil z tohoto světa.

Můžeme považovat za štěstí, že okolnosti zabránily Ibárruri napáchat ještě více škod. Kdyby se její zločinecké skupině vedlo v občanské válce lépe, nepochybně by to znamenalo více autoritářství – ovšem bez ekonomického boomu a navrch s více mrtvými, pronásledovanými a policejním státem. Španělsko by tak sdílelo osud dnes už někdejších sovětských republik – jen by se mu vedlo ještě o kus hůř, protože v porovnání se zbytkem Evropy země v průběhu svého postimperiálního období úpadku značně zaostávala hospodářsky i co se infrastruktury týče. Dokonce i Německo, nejproduktivnější a nejsilnější ekonomika Evropy, a země s největším lidským kapitálem, se zatím plně nezotavilo ze 44 let, které jeho východní část strávila za železnou oponou. Jistě, i Francova diktatura měla své nedostatky, ale volba mezi ním a José Díazem byla naprosto jasná.

Co víc, přestože se někteří (jako soudce Baltasar Garzón) pokusili (zpravidla poháněni vlastní politickou ambicí) udělat kariéru na vytahování Francových tvrdých metod proti subversivním komunistům – a to i přes amnestii z roku 1977 – musíme říct, že jeho falangistickému hnutí se neříkalo reakční bezdůvodně: jistě, fašisté byli někdy tvrdí, ale šlo o přiměřenou reakci na metody užívané jejich nepřáteli – a dost možná ani ne přiměřenou, ale dokonce nedostatečnou, protože všude, kde se komunisté dostali k moci, byly jejich zločiny podstatně horší a takového rozsahu, kdy čísla pro svou velikost pozbývají významu.

Tomu všemu se ale bylo možné vyhnout – kdyby demokratičtí politici konali svou povinnost na začátku nebo i v průběhu minulého století. Nekonali, a tak přišla benevolentní diktatura. Po ní dostali druhou šanci, kterou opět promarnili, a tak přišla válka a diktatura o něco tvrdší.

Příběh Dolores Ibárruri ale neměl dobrý konec. Španělská média tuto krvavou čarodějnicí neúnavně vykreslují jako hrdinku a ideál babičkovství. Mladší generace vychované v míru a blahobytu a indoktrinované marxistickými akademiky jsou apatické a podle všeho žijí výhradně pro *botellón*, bez jakýchkoliv vhodných vzorů či inspirujících ideálů. Dějiny prohnané mlýnkem revizionismu vyobrazují fašisty jako ďábly a komunisty coby světce. Socialisté a liberálové, kteří od znovunastolení demokracie střídavě obsazují politické pozice, zaplavili Španělsko imigranty, především z Latinské Ameriky a Severní Afriky (na niž lze z jižního pobřeží země přes Gibraltarský průliv dohlédnout) se stejnými odůvodněními jako jejich protějšci napříč západním světem. Ekonomicky negramotná Ibárruri by si sice jistě i dnes stěžovala na kapitalismus v neochvějně víře, že se bez něj v komunistických zemích „lidem žilo velice dobře“ – ale přece jen se ta stará čarodějnice, byť nepřímou, směje naposled a nejlépe.

Poznámky:

1] Juan Cruz, „Ha Fallecido en Baracaldo Julián Ruiz, Marido de ‚Pasionaria‘“, *El País*, 5. srpna 1977.

2] Dolores Ibárruri, María Carmen García-Nieto París, María José Capellín Corrada. *El único camino*. Madrid: Editorial Castalia, 1992.

3] Dolores Ibárruri quoted by Mariano Muniesa v: „Emocionado Recuerdo a una Mujer del

Zapomínáme na La Pasionariu Dolores Ibárruri (8. prosince 1895 – 12. listopadu 1989) | 10

Pueblo: La Camarada, Compañera y Hermana Dolores Ibárruri.“ *La Comuna*. 13. listopadu 2009.

4] Dolores Ibárruri, *Me faltaba España, 1939-1977*. (Barcelona: Editorial Planeta, 1984).

Článek Alexe Kurtagiće **Forgetting Dolores Ibárruri (*La Pasionaria*) (9 December 1895 – 12 November 1989)** poprvé vyšel na webu nakladatelství Wermod & Wermod 12. listopadu 2014.